

MISIE NA HAITI – zápisky otce FRANTIŠKA ELIÁŠE

2. února 2007

Zdravím Vás všechny z Baie de Henne na Haiti. Družicový navigační systém hlásí, že je to na 19. poledníku a 73. rovnoběžce, vzdušnou čarou do Zábřeha 8 367 km.

Do naší satelitní misijní farnosti jsme se dostali podle plánu a na základě modliteb mnohých, bez problémů. Nejdůležitější zavazadla-léky snad za 50.000 Kč, jsem svěřil modlitbám sester klarisek- kapucínek. Kufry s léky prošly všemi kontrolami jako po másle. Na letišti v Port au Prince jsme prošli bezcelním východem se všemi kufry polepenými samolepkami s logem CARITAS. Tam na nás už čekali P. Roman Musil, Martin Strouhal a Videline-kuchařka. Ta zajišťovala nákupy, protože bílý nemá na trhu šanci nakoupit. Je vnímán v této chudé zemi jako boss, kterému je třeba prověřovat peněženku.

Když jsme upalovali z neklidného Port au Prince po cestě necestě, v některém z výmolů se otevřela na terénním autě P. Romana zadní bočnice. Nebýt Videline a jistě i modliteb sester klarisek, poztráceli bychom úplně všechno, i když to bylo dost dobře přivázáno. Než jsme spočítali zavazadla, zastavil "rozkodrcaný" autobus, z kterého nám donesli náš již ztracený kufr s léky. Na Haiti se údajně věci ležící na silnici jen tak nevracejí.

Rezervním provazem jsme zabezpečili nejisté bočnice a pokračovali v cestě necestě jízdou a předjížděním vpravo i vlevo vědomi si zázraků toho dne. Po zastávce na trhu v Gonaives jsme ještě před setměním pokračovali dále. P. Roman po svižné jízdě přes skaliska i písečné duny dorazil do Baie de Henne před 21. hodinou. Po večeři na faře jsme zalehli při teplotě nad 25 stupňů a spokojeném bzučení komárů a zřejmě i moskytů (ti si prý bzučí jen tak - tichounce, aby je nikdo neslyšel).

V sobotu 3. února jsme se probudili do horkého slunečného rána, jaké tady bývá obvyklé. Na faře ráno teplota 27 °C. Budíček jsme si dali až za světla, protože cesta z hlavního města nám všem dala zabrat. Snídaně už byla na stole. Chléb z místní pekárny (podobný nejméně tři dny starým rohlíkům). Videline nám k němu připravila vajíčka, která den předem nakoupila v Gonaives cestou z hlavního města. Když jsme se trochu rozkoukali na faře, vydali jsme se do vesnice, abychom navštívili se sestrou Darline rodinu s ochrnutým děvčetem s těžkými proleženinami. Martin děvče v polních podmínkách ošetřil léky, které přivezla první skupina. Potom jsme se vydali k vrtu pitné vody, který P. Roman zaplatil vesničanům. Zatím je ale nefunkční, nemůže sem dostat firmu z hlavního města, která má vrt zprovoznit pomocí solární energie. Vtom jsem si všiml, že z křoví po pěšině jde dítě a nese vodu. Chtěl jsem vědět, odkud vodu má. Vydali jsme se po kozí stezce a ta nás dovedla do zahrad zásobených vodou ze zavlažovacího systému na podporu zemědělství, který tady buduje německá organizace Agroaction Alemande. Lidé vodu ze zavlažovacího kanálu berou také na pití, ale také v ní perou ve stínu stromů, palem a banánovníků prádlo. Vytvořili zde jednoduché družstvo, kde každý dělá na svém a společně platí za vodu. Je to velký počín této německé organizace, která dokázala vesničanům prakticky pomoci. Nářadí ale používají velmi mizerné. Když jsme vyšli ze zahrad zase jenom suchopár a kaktusy různých druhů, botanik by zajásal. Ostatně místní z nich mají respekt. Ani se nedivím. Jiří na jeden takový kaktus šlápnul a ve dvoucentimetrové podrážce mu zůstal trn, který ho ještě píchnul do nohy. Takové zranění může lehce způsobit zánět. Na poledne, při teplotě asi 30

°C, jsme se ukryli do stínu fary. K obědu jsem neměl stoprocentní důvěru. Podávala se rýže s fazolovou omáčkou, kozí maso a banány. Tyto banány se pečou jako brambory a také tak chutnají. Potěšilo mě dobré černé kafe. Po odpoledním vedru jsme se vydali umýt do pramenů, které vtékají do moře.

Jsou zanesené bahnem z mořského příboje a přesto se tam lidé myjí a berou vodu na vaření. Zastavují tam také lodě, které doplňují zásoby. Malá vesnička u moře, která nemá svou vodu, používá prameny jako vůbec jediný zdroj vody.

Před setměním jsme s místními slavili mši svatou s přímluvami, aby naše mise byla smysluplná a úspěšná a také se vzpomínkou na Vás doma.

Je 4. února, neděle.

Zvon, který byl kdysi snesen z kostela, protože se uvolnil a ohrožoval lidi, je dnes pověšený na stromě. Zůstává v klidu a správce Clode do něj buší až v osm hodin. Mše svatá začíná v 9.00 hod. Předchází jí modlitba růžence a píseň za doprovodu dvou bubnů, vytvářejících typickou atmosféru haitské liturgie. Mše svatá má svěží rytmus, je často prokládána zpěvem, řízeným smíšenou scholou. Přesto končíme až po jedenácté hodině.

Po mši svaté se řeholní sestry setkávají s dětmi v „nedělní škole“ na nádvoří fary. Jejich autority jsme využili při podělování dětí cukrovím paní Deverové, které muselo být pro místní kluky a děvčata velice exotickou ochutnávkou. I tak děcka vzala nakonec Jiřího s krabicí útokem, byť zvesela.

P. Roman mezi tím už jedná s pastorační radou na téma „střechy pro chudé“. Tento projekt vzešel z návštěvy ředitele arcidiecézní charity Václava Keprta. V mimice tváří a gestikulaci farníků je vidět, že je toto téma opravdu vtáhlo.

Druhým tématem je naše pomoc s obnovou prameniště u moře v blízkosti školy, kde je vidět stopy toho, že už dříve byly pokusy o jeho využití. Ač se v obci již dokončuje výstavba vodovodu napojeného na 40 metrů hlubokou studnu, kterou nechal P. Roman nad obcí vyvrtat, voda z tohoto vrtu nedosáhne až ke škole. Proto jsme se zaměřili na prameny sladké vody, které vyvěrají z punkevního systému v travertinové skále přímo do moře v blízkosti školy. Tam se mísí s mořskou vodou, s odpadky a trusem oslů a koz, které vodu pijí stejně jako všichni, kdo k pramenům putují. Z těchto pramenů si nabírají vodu také námořníci k zásobování lodí, které silou větru plují do Gonaives. K pramenům také směřují loďky vesničanů z okolí, zvláště z vesničky Malá u moře, ve které sladká voda úplně chybí.

Lodě jsou v obci symbolem. Využití větrné energie mají místní lodníci v malíčku. Loďky křižují zátoku sem, tam, nehledě na to, kudy vítr fouká. Ale musí foukat, jinak je třeba použít bidlo a vesla.

Kluci je malují ve škole jako nejčastější motiv. Odpoledne si vlastní modely plachetnic pouštějí po větru přímo na moři. Jsou to modely funkční, které udrží směr. K výrobě takového modelu stačí podrážka sešlapaného sandálu z pěnové gumy (made in China), která se vždycky někde mezi odpadky najde, na stěžeň stačí klacík, plachty vyrobí ze silonového sáčku, kormidlo přířiznou z klacku a zabodnou do podrážky. S těmito „plachetnicemi“ potom pořádají závody a přitom sní své námořnické sny. Byt námořníkem je mezi mládeží vážené povolání, jenž dává možnost vidět kus světa, také možnost koupit v Gonaives cigarety, a někdy také nečekaně přijít v bouři o život jako hrdina.

5. část

Po návratu od lékařů, působících v Molu sv. Mikuláše na nás čeká na faře večeře. Dnes to je „polévka svobody“ – vydatná a hustá plévka s masem, něco jako německý eintopf, tedy jídlo z jednoho hrnce. Polévkou svobody se tento pokrm nazývá proto, že otroci nesměli a neměli šanci takové vydatné jídlo jíst.

Po večeři na faře a dost unaveni, jsme se vydali po pláži za vesnici, k sladkému pramenu, vytékajícímu ze země přímo do moře. Lehce jsme si zaplavali ve slané vodě (žralok tam asi žádný nebyl, protože jinak by dal jistě vědět). Poté jsem se celý položil do sladkého pramene, který je dnes poměrně čistý, protože odliv sebou vzal naplavenou špínu.

Nazpět se vracíme vesnicí, která je celá ve tmě. Lidé sedí na zápraží nebo u ohníčků. Vyměníme si pozdravy „bon suár“ a jdeme dál. Občas vyběhne se štěkotem pes a nebo potkáme zatoulané osly jdoucí tmou. Za křižovatkou už je slyšet elektrocentrálu, která dává elektřinu k slabému osvětlení nejen fary, ale i dvora. Spát jdeme brzy. Ve vesnici se stále ozývají bubny a ve tmě bzučí komáři, kteří kromě toho, že se dobře nakrmí naší krví, nám nemohou ublížit, protože již týden bereme antimalarika. Noc je dusná, a objevují se první příznaky střevních potíží.

Je pondělí 5. února.

Budíček je jako obvykle v 5.30 hod., kdy Clode poprvé buší do zvonu zavěšeného na stromě. Když v 6 hod. zabuší do zvonu znovu, v kostele se několik věřících začíná modlit růženec. V 6.30 hod. pokračujeme mší svatou, na které ministruje sympatický, sedmnáctiletý chlapec, který se později přihlásil také k práci na hrázi. Poté následuje snídaně a bez prodlení nasedáme do terénního auta, abychom předali zásilku léků. P. Roman mi předává řízení, protože ho bolí zraněný prst. Zatím nebyl u lékaře, ale zřejmě má zhmožděné a naražené lůžko kloubu, protože kloub je silně nateklý. Jedeme dnes přes hory do Mola sv. Mikuláše, kam vezeme léky slovenským lékařům, se kterými již čile pracuje zdravotní sestra Jana Smyčková.

Za vesnicí začíná cesta necesta prudce stoupat až do výše 500 m nad mořem na náhorní rovinu. Na ní se rozkládá město Bombardopolis, ve kterém je oproti Baie de Henne docela čilý ruch. I honosnější hřbitov naznačuje, že se zde lidem daří lépe. Je tu více srážek a lepší půda sytější červené barvy, což poukazuje na to, že v zemi je zřejmě přemíra železa. Tady by se dalo po ujeté zemině jet rychleji, ale všichni řidiči respektují retardéry ze surových kamenů napříč. Potom se cesta začíná mírně svažovat. Stále chodí lidé s kanystry do údolí několik km daleko pro vodu, která by našince zřejmě zabila. Někteří si nás rádi stopli. Podél cesty již zase rostou kaktusy, některé druhy lidé využívají jako živý plot, který je ještě účinnější než živý hlídač. O kaktusový plot se nikdo neopře ani z něj nic neulomí.

O půl dvanácté, po třech hodinách jízdy, se objevuje na obzoru v zátoce město Molo sv. Mikuláše. Přestože připomíná spíše cikánskou osadu na Balkáně, objevují se tu i nápisy na cedulích, jako např. Coca Cola či BAR. V jednom stavení je dokonce kiosek s lednicí a ten nese jméno nějaké místní madam. Tam prodávají s mastným příplatkem také chlazené haitské pivo. Koupili jsme ho i pro lékaře, aby měli radost nejen ze dvou kufrů léků, ale i osvěživého nápoje. Byli jsme za to, po skončení ordinačních hodin, pozváni na faru k obědu. Čas využíváme na zchlazení ve vlnách lazurově modrého a příjemně teplého moře. Nepříjemné byly pouze slané vlny v očích, nosu a ústech. V blízkosti je v korálovém útesu zaklesnutý vrak nákladní lodi a o kus dále se z pobřežních skal zvedá vzhůru rozlehlá napoleonská pevnost,

kteřá připomíná dobu válek mezi francouzskými, španělskými a anglickými kolonizátory. Když jsme chtěli odejet z pláže, která byla ten den jen pro nás (asi jako obvykle), hrozilo, že zapadneme do písečné duny. Zachránil nás náhon na všechna čtyři kola.

Oběd na faře byl dobrý: polévka, rýže s fazolovou omáčkou, banán ala brambora a haitská káva (přišla vhod). Po 16. hodině stoupáme zpátky do Bombardopolis. Zastavujeme se na faře s kanystrem pro pitnou vodu a také v pekárně nakupujeme podstatně lepší chléb než v Baie de Henne. Martin si fotí primitivní, otevřenou pekárnu, pekař je už ale civilizovaný obchodník a ví, že své „know how“ nemůže dát zadarmo. Tuším, že 5 gourdes to vyřešilo. Do chleba se pouštíme již v autě a za šera se vracíme do Baie de Henne.

Úterní ráno **7. února** začíná brzy, a to hlavně kvůli střevním problémům. Takže lehce slyším, když Clode v 5.30 hod. probouzí vesnici bušením do zvonu zavěšeném na stromě u kostela. V 6.30 začínáme slavit mši svatou ve farním kostele sv. Michaela. Přišlo také několik dětí a u oltáře ministruje Stanley.

Ke snídani si беру pouze tekutiny, živočišné uhlí a dva banány. Dopoledne ještě vývar z rýže od starostlivé farní kuchařky Videline. Projevila se mírná úleva a po symbolickém obědě (byla to rýže) následoval spánek z oslabení. Na večeři... zase trocha rýže.

Odpoledne jsme ještě s místními kluky zaměřili pásmem v měřítku 1:100 půdorys fary do výkresu tak, aby architekt mohl navrhnout řešení prvního patra. Fara začíná již být těsná-Clode se po našem příjezdu stěhoval do provizoria. Fara by do budoucna měla být jistotou ubytování i slovenským lékařům, kteří začínají do Baie de Henne zajíždět z Mola sv. Mikuláše. P. Roman doplnil zaměření fary fotodokumentací. Vše již v Zábřeze zpracovává Eva Casková, studentka architektury.

Sedmá část

Na vyvýšeném místě za vesnicí se rozprostírá areál nově budované školy s přilehlými budovami. Práce pokračují ve svižném tempu. Okolo školy již z části stojí zeď ze štípaného vápence, který místní lidé (kameníci) lámou všude kolem. Zedníci pak z tohoto materiálu zeď stavějí. Pro oko působí úhledně a příjemně. Hned za zdí začíná cesta necesta, rádooby hlavní silnice. K moři je to snad 100 metrů. A právě tam, v útesech pod hladinou moře vyvěrají z travertinového podloží prameny sladké vody. Možná, že si toho všimnul i francouzský misionář, který základy školy umístil do blízkosti zdroje sladké vody. Tato voda je stále zalévána vlnami z moře, bahnem a špínou. Vodu pijí zvířata i lidé. Prameny jsou jediným přirozeným zdrojem vody pro vesničku „Malá u moře“, odkud k nim plují vesničané na svých oplachtovaných lodičkách a v barelech si ji odvážejí domů. S P. Romanem jsme se dohodli, že tyto prameny bude třeba „zkulturnit“. Aby se tak stalo, stačí v moři postavit několik metrů před útesy hráz ze štípaných kamenů. Prameny jsou tak vydatné, že se dokáží brzy sami vyčistit a mořskou vodu vytlačit za hráz. Ve čtvrtek po ránu jsme dali do vesnice signál, že se u pramenů bude pracovat. Jelikož většina obyvatel jsou nezaměstnaní, před osmou hodinou ranní už bylo u pramenů několik desítek lidí. Pracovat chtěli i malí kluci. Vybrali jsme na 20 mužů, se kterými jsme ten den začali spouštět z útesů balvany do moře. Na postavení hráze bylo potřeba na 100 kubických metrů kamene. Měli jsme k dispozici 2 železné tyče, 10 kladiv a elán těch 20 mužů. Postupně jsem začal některé rozlišovat jménem. První mě zaujal Braníz. Drobný pořizek, nesmírně silný a houževnatý. Dokázal s perlíkem vytrvale rozbíjet balvany na menší, až se s nimi dalo pohnout. Když už byl unavený,

začal si zpívat. Při té chabé stravě nevím, kde k tomu bral sílu.
O místních lidech se nedá říct, že neumí nebo nechtějí pracovat. V zásadě jim chybí zkušenost se složitějšími činnostmi a proto i schopnost složitější práce zorganizovat. Střední generace je ještě negramotná.

P. František Eliáš

Dostavená hráz